SVENSK LÄRARETIDNING

ORGAN FÖR SVERGES ALLMÄNNA FOLKSKOLLÄRAREFÖRENING.

Nr 18. (1,738.) ▪ STOCKHOLM, 5 MAJ 1915 ▪ 34:e årg.

Prenumerationspris: 1/1 år 4,25 kr., 3/4 år 3,40 kr., 1/2 år 2,40 kr., 1/4 år 1,25 kr. Lösnummerpris 10 öre. Prenumerationen sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt.

Redaktion: Barnhusgatan 8, nedra botten. Telefon: Brunkeb. 37 00. Redaktören träffas i regel 10—10,30 f. m. **Utgivningsdag:** onsdag.

Redaktör och ansvarig utgivare: FRIDTJUV BERG. **Förläggare:** Svensk Läraretidnings Förlagsaktiebolag.

Expedition: Barnhusgatan 8, nedra botten. Tel.: Allm. 60 00, Riks 30 00. Kontorstid: 10—5. Stockholm 1915. Kungl. Hofboktr. Iduns Tryckeri-A.-B.

Annonspris: för 1 millimeter å yttersida 15 öre, å innersida 10 öre; vid införande även i Småskolan ett tillägg av 3 öre. Annons skall vara inlämnad lördagen närmast före utgivningsdagen.

OMKRING 35-ÅRIG TALLSKOG, UPPKOMMEN EFTER RUTSÅDD.

Ungdomen och skogsvården.

Nu är tiden inne för skogsplantering, och det är att förmoda, att planteringsdagar på många håll anordnas. Till tjänst för dem, som syssla härmed, låna vi följande skildring ur *Ungdomens skogsbok* av länsjägmästaren *O. A. Beer* och seminarieläraren *L. G. Sjöholm*. Boken är utgiven på P. A. Norstedt & Söners förlag och kostar 1 kr. Vid rekvisition av skolråd direkt hos förläggaren erhålles den till 80 öre.

En planteringsdag.

Du har kanske hört talas om, att det finns en kunglig förordning, som säger, att i varje svensk folkskola får under ett läsår anordnas tre planteringsdagar.

Fram på vårsidan, när solen skiner in genom rutan, blir det så varmt och kvavt i skolsalen. Läraren vill, att småttingarna icke skola titta ut åt de nylövade björkarna runt skolplanen, men det är svårt att göra honom till viljes. Därför bli alla så glada, när han säger: »I morgon skola vi ut och plantera skog. Vi samlas här vid skolan kl. 9. Var och en av er tar med sig ett knyte med bröd och litet mjölk. Och så få ni icke komma barfotade.» Det blir glädje och jubel i skaran. Dagen vill knappt taga slut, så att man får komma hem för att tala om den stora nyheten. Tidigt nästa morgon lyfter man på gardinen för att se, hurudant vädret artar sig. Skönt! Solen, den välsignade, rara solen, sticker in i sömniga ögon. Dagen blir strålande. Och har den hjärta till annat, när så många ungdomar skola ut i jublande lek och god gärning! Klockan 9 skulle samling ske vid skolan, men redan vid 8-tiden är det som en bisvärm på skolgården. Det var omöjligt att stanna hemma! Strax före kl. 9 kommer läraren och med honom en skogsplantör, som länets skogsvårdsstyrelse skickat till hjälp. Han har med sig en påse skogsfrö och en stor bunt med gröna plantor och några skogshackor.

Och nu, svenska gossar och flickor, låt oss börja vår planteringsdag!

Svenska flaggan i spetsen, hackorna på axeln, mat-

säcken i handen — marsch framåt! »Vi gå över daggstänkta berg» . . . Från den dammiga landsvägen vika vi av in på en mindre väg. Här gå vi genom en riktig pelarsal av furor och granar, här skymtar en dunge av vitstammiga björkar, där borta ligger »drakmossen», och här hava vi slutligen platsen för dagens arbete. Ett hygge breder ut sig framför oss. Här fälldes skogen i vintras för ett år sedan, så att marken blev alldeles kal. Men på ett annat område har man på varje hektar lämnat kvar 60 à 80 resliga furor med vackra kronor. Från dessa s. k. fröträd nedkommer så småningom så mycket frö, att marken blir skogklädd. Där behöva vi således icke nu anställa någon skogsodling, utan vi hålla oss till den kala marken.

Läraren berättar om skogens betydelse för vårt land. Det uppväxande släktet skall vårda skogen, säger han. Sedan han därefter visat de små skogsodlarna, huru de skola utföra arbetet, delas de i två avdelningar, den ena dubbelt så stor som den andra. Den ena avdelningen består denna gången av 20, den andra av 10 barn. De 20 få var sin skogshacka av skogsplantören. »Hade jag icke haft sådana med mig, så kunde ni i nödfall rett er med vanliga potatishackor», säger han. Och så ställer man upp sig i skogskanten med ansiktena vända mot fältet, som skall besås. Avståndet mellan varje hackare är 1—1½ meter. Bakom de 20 hackarna ställa sig de 10 i andra avdelningen. Dessa ha fått frö, som hällts i s. k. såddkannor, vilka länets skogsvårdsstyrelse skickat med. Såddkannorna räcka ej till alla. Några pojkar stoppa därför ett par nävar frö i fickan. Dock få vi först se efter, om fickan är hel. Lova att icke slösa med fröet! Ty det är dyrt. Tallfröet kostar vissa år omkring 20 kr. för 1 kg. och granfröet 8 kr. Fröet blandas så, att för vanlig skogsmark tages ⅔ gran och ⅓ tall, på sämre mark mera tall. Var och en, som skall så, är försedd med en såddkratta eller i brist härpå en trädgren, som i yttersta änden har några kvistar kvar. Och så börjar arbetet. Det går undan med liv och lust. Men pojkarna, som hacka upp rutorna, i vilka fröet sås ut, rusa i väg som ystra fålar. Därför bli de snart trötta, och därför blir det ombyte av arbete, så att de, som nyss hackat, få försöka sig på med att så. Under tiden tala de små med förnumstig min om den granna skog, som skall pryda kalmarken, när de själva en gång bli vuxna. Snart ljuder signalen till rast. Man skall väl få äta på ryggen på en planteringsdag också! Och mjölkflaskan få vi hälsa på ett tag. Solen står högt på himlen, och varmt har det blivit. Hur skönt att vila på den mjuka mossan och följa molnens glidande i det blåa lufthavet!

Rätt som det är kallar läraren på oss. Ett par sånger skola sjungas, skogen, fosterlandet och planteringsdagen till ära. Aldrig låter »Du gamla, du fria» vackrare än från en skogsbacke med utsikt över skog och sjö, över berg och dal. Så följa »Vårt land, vårt land», »Dold mellan furorna», »Engelbrektssången» och många andra. Nu blir det kapplöpning ett tag. Första pris vinner den, som fortast hinner bort till den stora stenen vid skogsbrynet och åter till svenska flaggan. Hej, flinka ben! »Mandom, mod och morske män finns i gamla Sverge än.»

Skolbarn på skogsplantering i Bullaren, Bohuslän.

Men inte få vi glömma allvaret för leken! Det gäller att ta nya tag. Allt fröet är utsått. Nu skall planteringen börja. Först träder skogvaktaren fram och talar tryggt och säkert om, hur det skall gå till. Vad han har att säga, står för övrigt att läsa i nästa avdelning av vår bok: »Sådd och plantering». Nog är planteringen svårare än sådden alltid. Men de små ha gott handlag. Och flickorna räta ut rötterna och lägga jord omkring dem med samma omsorg, som de hemma pysslat med sina dockor.

Nu är arbetet slut. En liten belöning utdelas till var och en. Skaran står samlad kring de kära blågula färgerna. Sist dukas upp kaffe och läskedrycker i en backe. Snart höres slamrande med koppar och skedar. Och här och var på stenar och stubbar sitta mumsande, storbelåtna ungdomar, vars kinder vårsol och ivrigt arbete purprat med hälsans färger.

Planteringsdagen lider mot sitt slut. Lägret brytes. Flaggan tages upp. Hackorna komma på axeln. »Ljud i skogen, muntra visan, hemåt går vår färd i kväll.» Trastarna sjunga. Göken gal i nyutsprucken björkhage. Eftermiddagssolen färgar furornas stammar glödande röda. Hemma på trappan står mor och vinkar. Planteringsdagen är slut — den kära planteringsdagen med sin vårsol, sin fågelsång och sitt fosterländska arbete ute i Guds fria, härliga natur.

Sådd och plantering.

Sådden går så till, att man först med skogshackan *skummar* eller flår av markbetäckningen, denna må vara ris, gräs eller ljung. Man bör ej skrapa bort den fina myllan, som ligger närmast under rötterna och ytan, utan låta den ligga kvar. Rutan göres ungefär ⅓ m. i fyr-

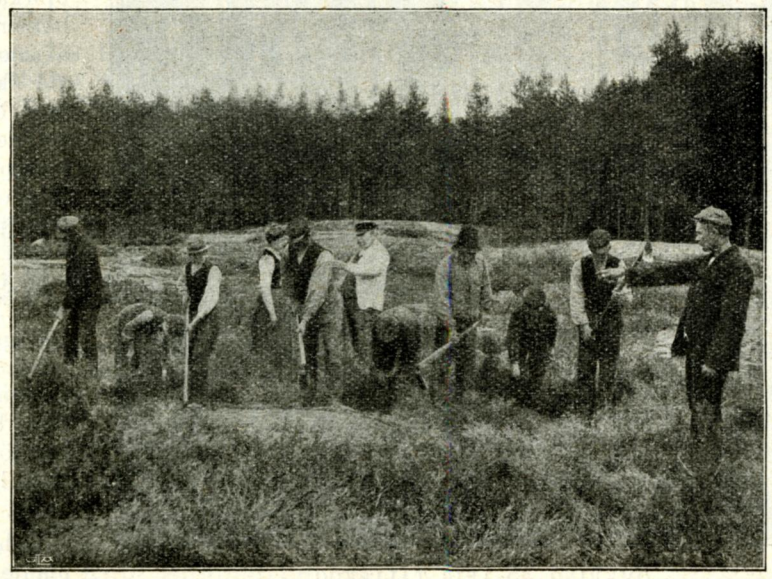

Ljungheden rutsås.

kant, något mindre, om marken omkring henne är obetäckt, större däremot, om hon omgives av hög ljung. *Rutan bör ej läggas lågt* i sänkor eller hålor. Helst bör den ligga norr eller öster om stenar och stubbar. Avståndet mellan rutorna i såväl ena som andra riktningen bör vara 1—1½ meter. Sedan man flått av markbetäckningen, sätter man hackan i jorden och *luckrar djupt*. Jordklumparna slås väl sönder, och jordlagren blandas omsorgsfullt, varjämte ytan jämnas. På den sålunda tillslätade ytan sås omkring 20 frön, varefter något jord med såddkrattan eller riskvisten myllas över. Sist tilltrampas jorden lätt. Sådden är färdig.

Planteringen fordrar större omsorg än sådden. *Plantorna* äro särdeles ömtåliga och *måste skyddas ytterst noga för starkt solsken och vind*, som torkar rötterna. Så snart dessa blivit gråa, äro de döda eller döende. För att skydda dem för uttorkning brukar man i en håla röra till en jordvälling och draga rötterna i denna fram och åter, så att de omgivas av ett skyddande, fuktigt hölje. Varje barn, som skall plantera, bör förse sig med en större barkbit, en mindre korg, en trälåda eller en bleckbunke.

Häri lägges *i vatten dränkt mossa*, på mossan plantorna och över deras rötter mera våt mossa. Ledaren av planteringsarbetet ser noga till, att våt mossa alltid täcker rötterna. Efter hand borttages nätt och jämnt så mycket, som erfordras, för att man skall kunna taga fram den planta, som skall utsättas. Plantornas barr få icke nedsmutsas. Tag därför aldrig i dem med leriga fingrar! Håll alltid plantan i rothalsen under barren och strax över roten!

Vid plantering bör man i allmänhet använda en- och tvåårigа plantor. Tallens plantor utsättas, när de äro 1—2-åriga, granens böra vara 2-åriga eller 4-åriga. I senare fallet ha de i plantskolan varit utplanterade (omskolade). Lövträdsplantor böra i regel vara något äldre och likaledes omskolade.

För mager mark väljes tall (och björk), för medelgod jord gran och tall, för god jord gran, silvergran, bok och ek m. m. Man sätter aldrig plantor av olika slag i samma grop, gärna dock två plantor av samma slag i var sin kant av gropen, om plantorna äro svaga och marken mager.

Den grop, vari plantan skall sättas, upptages med samma slags hacka, som användes vid sådd. *Gropen göres* ej så vid som såddrutan, men tages upp *minst så djup, som rötterna äro långa*. Ena

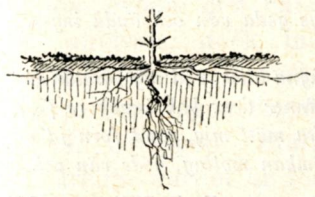

7-årig granplanta, som utplanterades såsom 4-årig men sattes för djupt, så att ett nytt rotsystem utväxt nära jordytan.

kanten (den södra) göres lodrät. Utefter denna lägges *ett par nävar lös jord*, varefter man tager plantan med vänster hand, stöder knogen mot den fasta marken och för ned roten utefter den raka gropkanten samt *ser noga till*, dels *att roten på inga villkor kommer att nå botten och ligga krökt* — den skall hänga fritt —, dels *att plantan kommer på samma djup som den förut stått i plantskolan* (särskilt viktigt med granplantan!). Därefter tager man med högra handen lös jord och lägger emot roten, varefter gropen fylles och packas till. Gärna kan man sedan lägga en sten mot söder till skugga och till skydd för tramp.

Är jorden, som tagits upp ur gropen, på grund av stenar o. d. otillräcklig eller för övrigt av mager beskaffenhet, hämtas bättre jord från en i närheten uppgrävd håla och lägges ikring roten, då plantan sättes. Detta måste man nästan alltid iakttaga. Ett par pojkar gräva upp och bära i en hink eller i ett s. k. kolfat (plattkorg) omkring den goda jorden till dem, som under plantornas utsättande ha behov därav. Avståndet mellan groparna är detsamma som mellan såddrutorna, d. v. s. 1—1½ m. Under det att vid sådd en pojke eller flicka gott hinner med att så efter två som hacka, kan vid plantering en medhinna att plantera blott i en rad, d. v. s. efter en hackare. Såväl vid sådd som vid plantering utses en ordentlig och duktig pojke till flygelman och anvisas en punkt såsom mål (exempelvis en större sten, ett träd, en enbuske eller dylikt), mot vilket han utan avvikelser annat än för större stenar eller hålor bör hacka sin rad. De andra rätta sig efter flygelmannen. Ingen får hacka en ruta eller grop, utan att närmaste granne åt riktpojken på flygeln har börjat med sin, så att man får rätt mått åt sidan och likaså rätt mått framåt i sin egen rad. Skaftet på hackan brukar ofta vara 1—1½ m. Med dess tillhjälp kan man alltså lätt bestämma, var nästa planta skall stå.

Där marken är starkt stenbunden och gräset, riset eller ljungen icke står högt omkring, kan man taga upp de hål, i

Vid spettplantering nedsatt 1-årig tallplanta.

vilka plantorna skola sättas, med järnspett. *Spettplanteringen* går så till, att man gör hål med spettet åt tre, som plantera. Hålen vidgas en smula genom vickningar åt sidorna med spettet och göras även i detta fall minst lika djupa, som rötterna äro långa. Den, som planterar, har försett sig med en bunt plantor, en sättpinne och en korg eller bunke med god, lös fylljord. Plantan fattas med vänster hand, nedföres till lagom djup i hålet, varefter man noga tillser, att roten ej blir krökt. Krökes roten, söker man räta ut den genom vridningar och med hjälp av sättpinnen i högra handen. Därefter lägger man sättpinnen (men håll plantan kvar med vänstra knogen stödd mot marken!) och tager

40-årig planterad granskog.

med högra handen en näve fylljord ur det medhavda kärlet, släpper ned jorden kring roten i hålet, petar varsamt ned den med pinnen till botten, fyller på jord ända upp till ytan och trycker till.

Spettplanteringen är mycket billig och lämplig. Den bör användas, då förut beskrivet sätt med gropars upphackande icke lämpar sig.

Andra planteringssätt finnas, men de äro ganska invecklade och dyrbara. Med de nu skildrade reder man sig gott.

Plantåtgången brukar vara mellan 5,000—9,000 pr hektar. Ett gott medeltal är 7,000 st. Planteringen är givetvis besvärligare än sådden och fordrar av ledaren noggrann kunskap och eftersyn. Vid lejning av arbetare brukar kostnaden bliva en halv gång till, ja, dubbelt så stor som vid sådd.

Planteringen är visserligen kostsammare än sådden (så vitt icke fröet är synnerligen dyrt, såsom fallet var 1912 och 1913, då planteringskostnaden i det närmaste var lika med kostnaden för sådd), men den är säkrare. Ty ofta nog vilja de genom sådd uppkomna plantorna gärna frysa upp, särskilt på lös jord, lera, torvjord, ljungmark o. d., vilket de äldre och större utplanterade plantorna icke så lätt göra. Och är marken torr, och blir det torra vårar,

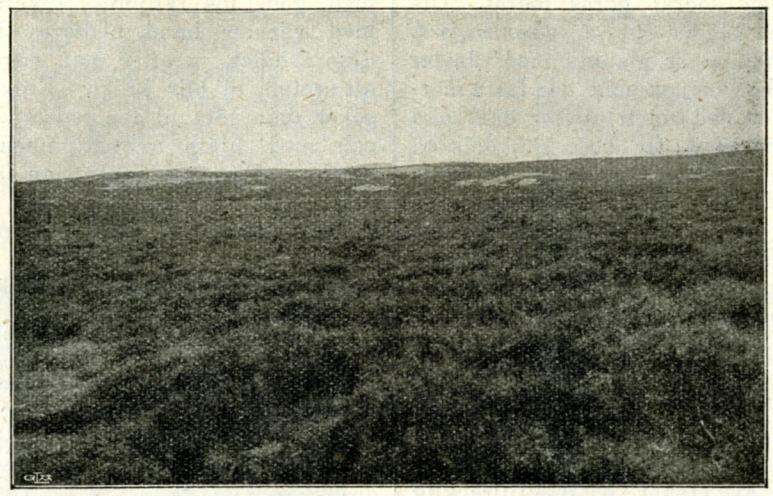

Kal ljungmark i Bohuslän.

så lyckas plantering bättre än sådd, enär rötterna komma djupare ned i jorden, varigenom de icke bli utsatta för uttorkning i lika hög grad som sådd-rutans fröplantor, vilkas rötter till en början ligga närmare ytan. Genom plantering satta plantor reda sig också bättre mot gräsväxt.

På planteringsdag med skolbarn bör högst ett 20-tal på en gång under en ledare arbeta, d. v. s. 10 hackare och 10 plantsättare. Mycket lämpligt är, att markens ägare med sitt folk kommer tillstädes och går med i ledet för att då och då hjälpa de unga till rätta och ta ett tag, där det är särskilt besvärlig mark, t. ex. hög ljung eller tjock grässvål.

Personliga bemärkelsedagar.

A. LARSSON.

J. SVENSSON.

Johan Svensson,

lärare vid Bräkne-Hoby församlings folkskola i Blekinge, fyller i dag 50 år. Utexaminerad från Växjö folkskoleseminarium år 1887, erhöll han 1889 plats som ordinarie lärare vid Silpinge på två stationer flyttande folkskola, där han ännu verkar. För skolväsendets förbättring inom församlingen har han kraftigt verkat, och han har också haft glädjen att få se den ena förbättringen efter den andra föras igenom.

Hr S. är en god undervisare och uppfostrare, vaken och intresserad. S. A. F. har han tillhört sedan många år tillbaka. Inom socknen har man väl förstått uppskatta hans duglighet och plikttrohet. Så är han ledamot i kyrko- och skolrådet, revisor för socknens räkenskaper m. m.

På 50-årsdagen bringas honom en varm välgångsönskan. Må han ännu i många år få fortsätta sitt mödosamma men fruktbringande arbete! *A. S.*

A. Larsson.

Folkskolläraren *Anders Larsson* i Valleberga, Krst., hade den 27 april sin femtionde årsexamen. Den krye lärareveteranen är född i ett bondehem i Vollsjö, Mlm., år 1847. Tretton år gammal förordnades han av dåvarande kyrkoherden till lärare vid Brösarps skola i hemsocknen. Lönen var ej stor, blott 45 kr. för läsår. I Brösarp stannade han i fem år och flyttade därefter till Sillaröd i Andrarums församling, där han verkade som lärare under lika lång tid. Lönen hade nu nästan fördubblats och utgjorde 80 kr. År 1870 erhöll han ett vikariat i Eggelstad av Tolånga församling och stannade där i 5½ år mot en årlig lön av omkring 200 kr. Härefter sökte och vann han inträde vid Lunds folkskoleseminarium, utexaminerades därifrån 1879 och mottog följande år plats i Valleberga församling, där han alltså verkat i 35 år.

L. är utrustad med en god hälsa och hyser ett levande intresse för skolarbetet.

E. L—n.

Bengta Andersson,

under 18 år lärarinna vid V. Vrams folkskolor men i dagarna avflyttad till Lyngsjö, Krst., blev härom dagen hyllad av ett 40-tal V. Vramsbor på järnvägshotellet i Tollarp. Härvid överlämnades av skolrådets ordförande genom sammanskott inom lärarekåren och skolroten åstadkomna gåvor. Den avgående lärarinnan hyllades på flera sätt, och samtliga talare uttalade sitt tack för den plikttrohet, skicklighet och nit samt den betydelsefulla uppfostraregärning hon utfört.

En lantfolkskola.

För någon tid sedan omnämnde Sv. Ltg invigningen av en större folkskolebyggnad i Söderåkra, Klm. Här återges bilden av nämnda skola med dess lärare och elever. Skolan, med läsform litt. A, är uppförd av tegel med rappning i vitt och gult och vilar på betong- och granitgrund. Kostnadssumman har varit omkring 55,000 kr. Såsom å bilden synes, är byggnaden uppförd i 3 våningar. Källarvåningen innehåller ej mindre än 8 lokaler. Här finnes slöjdsal, skolkök, serveringsrum, bakrum, tvättrum samt lokaler för skolbad m. m.

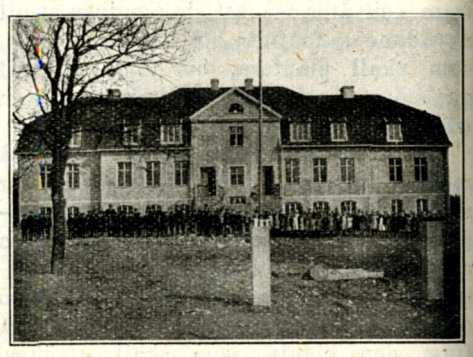

Huvudvåningen upptages av 4 stora lärosalar med gemensamt materiellrum samt 2 större avklädningsrum, som f. n. användas vid gymnastikövningar. I övervåningen inrymmes en 4-rumslägenhet, en 3-rumslägenhet och en 2-rumslägenhet jämte kök för tre lärarekrafter samt vaktmästarens bostad om 2 rum och kök. För kantorn finnes särskild bostad bredvid skolan. Den storslagna skolhusbyggnaden vittnar om intresse för folkupplysningen hos församlingsborna.

Dur.

Den ömkansvärde.

Den ömkansvärde, det är icke den,
som oviss famlar, faller, längtar, lider,
men den, som, evigt lik sig, går igen
till freds och leende i alla tider;

som vandrar vägen genom livet, blind
för människornas lidanden och tingens,
mel örat lyckt för ödets allvarsvind,
en allas goda vän och ändå ingens.

Din lugna blick, vad jag förstår den rätt!
Jag känner den: bak krubbors feta foder
den ofta mött mig, tomt förnöjd och mätt.
Min ömkan mottag, gode vän och broder!

Emil Zilliacus: Offereld.